

Danske horisonter – og grønland-ske: Advokaterne, eksperterne og den »indfødte« befolkning efter hjemmestyret

Af Susanne Dybbroe

Denne artikel fra bogen »Dansk mental geografi« om danskernes syn på verden – og på sig selv, er trykt med tilladelse af forfatteren og Aarhus Universitetsforlag, 1989.

Hvad vil Inuit folkene dog? Det spørgsmål vil jeg forsøge at besvare i den allerkorteste formulering, før jeg slutter:

»De er blevet så uendelig trætte af at leve under dansk formynderskab. De har truffet en vigtig beslutning. De vil flytte. De vil flytte fra udkanten af den hvide mands verden til centrum af deres egen verden.« (Helge Kleivan, antropolog, 1982).

»I øvrigt vil jeg også godt kommentere en særlig sætning, som lød meget smuk, og som afsluttede Kleivans indlæg og med rette gav bifald. Han sagde, at nu skulle Inuitterne ikke længere leve i udkanten af den hvide mands verden, men nu skulle de leve i centrum af deres egen. Det var smukt og det var lyrisk og det var ren fremskridtspolitik. Fremskridtspartiet siger jo, at grønlænderne skal sejle deres egen

sø, og sådan kunne man også sige det.« (Tom Høyem, Grønlandsminister, 1982).

Om udsigten fra et sted i Grønland –

Hvis man en tidlig morgen fra et højtliggende punkt i Ilulissat i Nordgrønland kigger ud over Diskobugten, ser man tydeligt øen Disko rejse sig i det fjerne med de sneklædte fjelde glitrende i morgensolen. På grund af afstanden – mere end 100 km – forsvinder en del af fjeldmassivet bag jordens krumning og bugtens mørkeblå vand, medens den klare luft lader de øverste konturer fremtræde skarpt aftegnede og bedragerisk nært liggende.

De stærke kontraster og de store afstande er en del af den grønlandske alledagsnærværende virkelighed, som presser sig stærkt på for danskere, der kommer til Grønland. Vidderne og

stilheden, evt. afbrudt af lyden af speedbåde eller tudende hunde, er en del af den atmosfære, som først sanses af nyankomne. For en dansker er disse forhold faktisk så slående, at de undertiden indgår i forestillinger, danskere gør sig om grønlænderne. Da forhenværende statsminister Anker Jørgensen efter hjemmestyrelovens vedtagelse i 1978 blev spurgt af Danmarks Radio, om der heri lå en anerkendelse af grønlænderne som et folk, lød svaret: »Ja, det gør der. Der er ingen tvivl om, at dette at bo så langt væk fra Danmark eller, om man vil, at Danmark ligger så langt væk fra Grønland, – dette, at man har et totalt andet klima, en helt anden natur, og [det, at der] i hvert fald for en meget stor del af de grønlandske borgeres vedkommende også [er tale om] et helt andet folkeslag, – det gør, at det er rimeligt at sige, at grønlænderne er et folk«.

– *og horisonternes relativitet*

Disse overvejelser over den grønlandske naturs og kulturs egenart illustrerer, at det ofte er kontrasterne vi hæfter os ved, når vi skal karakterisere Grønland og grønlænderne. Forskellene fra det danske. Dette rejser flere spørgsmål. Hvilke forhold giver anledning til oplevelsen af disse forskelle? Hvem oplever forskellene? Hvorledes omsættes »forskellene« til en kulturel praksis, hvorigennem vi og de tildeles forskellige roller – alt sammen inden for vore forestillinger?

Det er med andre ord »danskernes« syn på »grønlænderne« jeg vil søge at få frem. Jeg vil for det første vise, at dette

syn ikke alene er begrundet i kulturforskellen, og at det ikke er statisk. Det vil fremgå, at danskernes opfattelse af grønlænderne har vekslet med ændringerne i nogle ydre omstændigheder, som derfor må antages at influere på, hvilke kontraster der bliver afgørende for oplevelsen af forskellen. For det andet vil jeg vise, hvorledes grønlændernes opfattelse af sig selv påvirker danskernes syn på dem. For det tredje vil jeg drage nogle paralleller mellem Grønland og andre steder i verden, hvor europæerne har opholdt sig, rejst eller forsket, og pege på det billede af de fremmede, som formidles herigen- nem.

Danskernes opfattelse af de andre er en dynamisk størrelse, som er forankret i historien. Når dette er tilfældet, kan vi også fremdrage begivenheder i det dansk-grønlandske forhold indtruffet i vor egen samtid, som kan tænkes at have påvirket danskernes syn på grønlænderne. En sådan vigtig begivenhed er indførelsen af hjemmestyre i Grønland i 1979. Den grønlandske befolkning havde da været underlagt dansk kolonialt overherredømme i mere end 250 år. Igennem denne periode blev alle overordnede beslutninger truffet i København, medens de(t) grønlandske landsråd havde rent rådgivende beføjelser. Hjemmestyrets indførelse markerede således første skridt på vejen i den »flytteproces«, som omtales af Helge Kleivan ovenfor.

Når spørgsmålet om hjemmestyrets indvirkning på det danske syn på grønlænderne rejses, så er det bl. a. fordi den ovenfor citerede udtalelse af

grønlandsministeren – om end han ikke anfører den som sin egen opfattelse – havde været utænkelig i årene forud for det grønlandske krav om hjemmestyre. Med indførelsen af hjemmestyre er der skabt en grænse, som samtidig med at beslutningsprocesserne er blevet »grønlandiserede« har gjort Grønland mindre »grønlandsk« set med danske øjne, hvorfor landet og befolkningen i mindre grad påkalder den danske nationale beskyttertrang. Grænserne for det danske og det grønlandske har flyttet sig set med danske øjne.

Det grønlandske hjemmestyre og den danske offentlighed

Indførelsen af hjemmestyre er en nøglebegivenhed i udviklingen i Grønlands relationer til Danmark.

Med hjemmestyre indtraf to ting af afgørende betydning for forholdet mellem de to lande: for det første overførtes den lovgivende myndighed på væsentlige områder til det grønlandske landsting. For det andet skabtes grundlaget for den internationalisering af Grønlands politik og kulturelle liv igennem »flerstrengede politiske strategier«, igennem hvilke grønlænderne i stigende grad orienterer sig udefter. Som eksempel kan blot nævnes Grønlands medlemskab af den pan-arktiske organisation af de eskimoiske befolkninger i Alaska, Canada og Grønland, *Inuit Circumpolar Conference (ICC)*, direkte eller indirekte deltagelse i verdensorganisationernes arbejde, og endelig, fortsat, igennem rigsfællesskabet med Danmark.

Det nye internationale engagement

markerer en reorientering af grønlandske interesser efter hjemmestyret og skal ses som udtryk for bestræbelser på selv at påvirke indholdet af de »grønlandske realiteter«, der i mange år fra dansk side har været set som en bremse på udviklingsmulighederne. Siden konferencen i Sisimiut i 1970 om Grønlands fremtid har man derimod talt om en udvikling på »grønlandske betingelser« – hvilket er lidt noget andet. De grønlandske betingelser, der ganske vist aldrig er blevet rigtig definerede, er et udtryk for de kræfter, som bor i den grønlandske befolkning. De kan kun komme til udfoldelse igennem grønlændernes selvstændige interaktion med tredje lande og i internationale sammenhænge såvel som indadtil, i beslutninger om Grønlands fremtid. De grønlandske betingelser ligger således ikke blot i naturen, afstanden, »isolationen«, sprogets uforståelighed for verden udenfor og ensidigheden i det erhvervsmæssige ressourcegrundlag – med andre ord i forskellene fra det danske; de grønlandske betingelser udgør grundforudsætningerne for en udvikling efter grønlandske ønsker. Jens Dahl har i sin bog 'Arktisk selvstyre' fra 1986 formuleret det således, at »Hjemmestyret er en proces som i sine grønlandske intentioner søger mod at skabe grønlandske realiteter på grønlandske betingelser.«

Denne nye »selvbestemmelse« har implikationer på flere niveauer: a) grønlænderne står i dag for en større del af informationerne om og fra Grønland, end det før var tilfældet; b) Grønland figurerer i dansk presse i

*»Indførelsen af hjemmestyre er en nøglebegivenhed i udviklingen i Grønlands relationer til Danmark.«
Billedet er fra 10-års festdagen i Nuuk den 21. juni 1989. Foto: Lisbet Lyager, Sermitsiaq.*

højere grad i sin »officielle« version i form af politisk nyhedsstof, med resulterende mindre vægt på den sociale »virkelighed«, der tidligere udgjorde en stor del af den danske presses nyhedsformidling om Grønland; c) grønlænderne omtalt i dansk presse er følgelig ofte navngivne, dansktalende og ofte dansk uddannede mennesker med social status og prestige også uden for Grønland, medens kategorien af anonyme kvinder og mænd, fangere og fabriksarbejdere, er trådt i baggrunden. Grønland optræder nu i forskellige sammenhænge i en vis forstand uden for og uafhængigt af Danmark, selv om

landet i udenrigspolitisk og også økonomisk henseende er underlagt den danske regering og det danske folketings.

Grønland som nation, i sit ydre omrids, er rykket nærmere, fordi grønlandske politikere og talsmænd opererer side om side med vore egne og andre landes officielle talsmænd. Men det særlige grønlandske element (!), grønlænderne, er rykket længere bort i den danske offentligheds bevidsthed. Så langt bort at en udtalelse, som den, at »grønlænderne kan sejle deres egen sø« får lov at passere i pressen. Dette kunne umuligt være forekommet i 40'erne og

50'erne, hvor det stadig gjordes gældende, at det var Danmarks historiske opgave at »føre grønlænderne fra det mere primitive stade op til det niveau, vi selv befinder os på«, som Hans Hedtoft formulerede det i 1949.

Danske billeder af Grønland

I årtierne der er passeret siden anden verdenskrig, er den danske holdning, som den kommer til udtryk i pressen og i udtalelser mere bredt, undergået en forandring, som skal ses på baggrund af dels de ændrede relationer mellem Danmark og Grønland, dels udviklingen i samspillet mellem danskere og grønlændere:

I 1950'erne var Grønland danskerne nationalsag, eller som det er udtrykt »de gode viljers brændpunkt i dansk politik.« En ydre årsag var de internationale afkoloniseringsbestræbelser efter krigen. Verdensoffentlighedens øjne hvilede på de gamle kolonimagter, der forpligtede sig til en udvikling i kolonierne samt afvikling af de koloniale relationer. En indre årsag var genoptagelsen af kontakten med Grønland efter krigen, hvor pressen for første gang fik adgang til at danne sig et førstehåndsindtryk af forholdene i Grønland. Herfra hjembragtes beretninger om tuberkulose, uvidenhed og fattigdom. Kongeparrets grønlandsrejse nogle år senere gav anledning til en national dansk forening om det smukke land i nord og dets befolkning: »Et nyt grønlandsk naturbillede var under opbygning i den danske offentlighed. De gamle ekspeditionsberetningers barske, nådesløse land, der kun gav sin skøn-

hed og poesi fra sig efter en kamp på liv og død ... veg for ... oplevelsen af naturen som kulisser omkring et pittoresk folkeliv, hvor snavs, sygdom og uvidenhed lejlighedsvis indgik som afsky- og medlidenhedsvækkende ingredienser«, som Niels Højlund formulerede det i bogen 'Krise uden alternativ' fra 1973.

Billedet af det fattige, tilbagestående men også skønne, uberørte Grønland befolket af fangere og fiskere iblandtes gradvis i 1960'erne nogle flere ingredienser, mere nuancerede, ofte også selvmodsigende: det opskruede udviklingstempo med nedlæggelse af bygder og udvikling af en fiskeindustri i byerne ledsagedes af problemer såsom arbejdsløshed, rodløshed og bitterhed, der kom til udtryk på forskellig måde. Uddannelsesudviklingen tog fart. Unge stræbsomme og velfungerende grønlændere kom til Danmark for at uddanne sig, – lærte dansk og vendte tilbage til Grønland, Aviserne i Danmark skrev samtidig om grønlændernes uvilighed til, trods stor ledighed, at tage fabriksarbejde, om arbejdskraftens ustabilitet m.m. – Få rejste spørgsmålet, om udviklingspolitikken mål og midler passede grønlænderne. I Danmark følte man som førhen, at man udførte et stykke nødvendigt arbejde i Grønland. Stor var således forargelsen, da unge grønlændere i Danmark begyndte at ytre sig og stod fast på deres grønlandske kultur og deres ret til, som kulturelt og nationalt mindretal, at øve indflydelse i egne anliggender.

Denne udvikling tog fart i 1970'erne. Strømmen af grønlandske uddan-

nellesmigranter tog til og med den også det forholdsmæssige frafald fra studierne i Danmark. Der opstod en kategori blandt de unge grønlandere, der kan betegnes »sociale tabere«, som forblev her i landet som en marginaliseret og ofte ilde set social gruppe. Kombineret med en voksende politisk kritik fra herboende grønlandske uddannelsessøgende og fra politikere i Grønland førte disse ting til de første udslag af racisme over for grønlandere i Danmark.

Det forventedes, at grønlandere i Danmark klarede sig på danske betingelser. Heri ser vi tydeligt en effekt af udviklingspolitikens grundtanke, som netop var, at udvikling i Grønland forudsatte optagelse af danske kulturværdier såsom stræbsomhed, stabilitet, »danskhed«, etc., med andre ord: kulturel assimilation. Grønlanderne var, i danske øjne, norddanskere. De, der ikke klarede sig som forventet, havde kun deres grønlandske herkomst at takke for det: ustabilitet, sorgløshed, etc.

Der ligger en modsætning i dette billede. På den ene side opfattelsen af grønlanderne som norddanskere og dermed en benægtelse af kulturforskellen. På den anden side fastholdelsen af et billede af noget »egentligt« eller »oprindeligt« grønlandsk, som – omsat til danske sammenhænge eller byforhold i Grønland – fremstod som utilpasset, primitivt og uudviklet.

I det hele taget undergik billedet af grønlanderne som frie fangere og »naturmennesker« en radikal forandring med de selvsamme frie fangeres omplantning efter den danske udviklingsmodels ønsker. Det grønlandske blev i

en vis forstand til negationen af det udviklede. Resultatet var to konkurrerende forestillinger i dansk bevidsthed: grønlanderne i bygderne og yderdistrikterne, uspolerede og i en forstand oprindelige, og grønlanderne i byerne, spolerede og utilpassede. – I en undersøgelse af den danske presses dækning af grønlandsstoffet foretaget de sidste fire måneder op til hjemmestyrets indførelse konstaterer Lars Toft Rasmussen således, at der i 7 danske avisers grønlandsstof forekommer en dækning af sociale problemer (vold, ulykker, spiritus) på helt op til 44 %.

Parallelt med denne mediedækning af grønlandske forhold forløber en debat »for Grønland«, som tilstræber at give et helt og sammenhængende billede.

Advokaterne og eksperterne

Blandt de danske fortalere for et mere »grønlandsk Grønland« er nogle få som f.eks. Bent Jensen og Mads Lidegaard nået uden for rent faglige kredse. Deres skrifter, foredrag m.v. afspejler et helhedssyn, som sætter mennesket i centrum inspireret af de nære forbindelser, der er mellem mennesker i de små fangersamfund. Advokaterne, som jeg kalder dem med henvisning til een af de holdninger de repræsenterer, søger det »egentlige« eller »oprindelige« grønlandske og kritiserer den retning, udviklingen tager bort fra sådanne grundlæggende kvaliteter. Imidlertid opfattes også her udvikling som en læreproces, og der opstilles implicit en kontrast mellem på den ene side de oprindelige, modtagende (grønlandere) og de civili-

To billeder af Grønland, henholdsvis fra Sisimiut og Upernavik. Fotos: Keld Hansen.

serede, givende (eksperter, danskere), som ikke er i overensstemmelse med den faktiske udvikling under kolonitiden. Vi præsenteres for en utopisk vision om det uspolerede eskimoske samfund, som udviklingsplanlæggerne, fejlagtigt, ikke tog hensyn til (ikke at jeg er uenig i den overordnede kritik af udviklingspolitiken ...).

Dette billede af Grønland ligger i nogen grad i forlængelse af et klassisk – men efterhånden ikke så udbredt – etnografisk perspektiv på det grønlandske samfund, som har bestået i en rekonstruktion af det oprindelige eller i studier af det, som kom nærmest – de små fangersamfund. Dette grønlandsbillede er imidlertid kun delvis dækkende og kan bl.a. henføres til det faktum, at kultur- og samfundsforskningen ofte er foregået i randområderne. Herom skriver bl.a. Niels Højlund:

»Det centrale Vest- og Sydgrønland,

hvor de fleste mennesker bor, og hvor kontakten med europæerne har været tættest, er forsømte områder i vor grønlandslitteratur lige fra Knud Rasmussen til Robert Gessain og Bent Jensen. Derved bliver det forholdsvis enkelt at hævde, at kontakten med europæisk civilisation ikke har været i stand til at fremkalde afgørende rystelser i det oprindelige og særprægede grønlandske livs- og samfundsmønster«.

Denne søgen efter »det oprindelige« og begrædelsen af den tabte »grønlandske dimension« har affødt forskellig respons fra grønlandsk side. Det er karakteristisk, at ingen har begrædt samfundets forandring som danskerne. Nogle grønlændere har glædet sig over, at landets isolation var brudt, andre har stillet spørgsmål til den grønlandske kulturs fortsatte eksistens ud fra et

ønske om at bevare den som en dynamisk, levende tradition under den sociale ændringsproces:

»Har eskimoerne eller grønlænderne en oprindelig kultur? I så fald, hvordan er den, hvori består den? Er det nødvendigt at søge at udvikle denne kultur til gavn for det grønlandske folks fremtid? ... Det er min opfattelse, at grønlandsk kultur ikke er en frase, men en levedygtig virkelighed, og af en sådan art og i en sådan situation at der bør gøres noget for at gøre den aktiv. Gøres dette ikke, vil Grønlands gamle kultur komme til at friste en kummerlig tilværelse i den mekaniserede og sækulariserede nytid. Dette er den grønlandske kulturs problem i dag«. (Den grønlandske forfatter Frederik Nielsen i 1957).

Andre igen har opstillet det førkoloniale eskimoiske samfund i en art visionær opposition og symbolsk modsætning til det nutidige Grønland, der er stærkt influeret af dansk kultur. Denne måde at bruge et billede af fortiden på som et politisk symbol har imidlertid intet at gøre med et ønske om at vende tilbage til fangersamfundet, men derimod med spørgsmålet om hvem der skal definere indholdet af de »grønlandske betingelser«.

En sådan politisk motiveret brug af fortiden, fangersamfundet som symbol, har været udtalt inden for partiet Inuit Ataqatigiit (IA). Det er karakteristisk, at reaktionen blandt mange danske i Grønland har været næsten fjendsk. Det er der flere mulige forklaringer på.

For det første har IA som de første gjort sig til talsmænd for et politisk krav om grønlandsk selvstændighed (og ikke blot hjemmestyre). For det andet er flertallet af IA's medlemmer dansk uddannede og dermed dansksprogede og i kraft af deres uddannelse beskæftigede i byerne under forhold, der minder om de – meget kritiserede – danske. Individuelle medlemmer af dette parti svarer således ikke til gængse danske forestillinger om »grønlænderne«, og dog hævder de deres grønlandske herkomst med henvisning til en tid forud for dansk kolonisering – en tid, hvor den grønlandske kultur byggede på dynamiske selvfungerende samfund med vidt forgrenede kontaktnet endnu ikke underlagt de begrænsninger, som koloniseringen medførte.

Denne hævde af det særegent grønlandske, samtidig med at de andre – i dette tilfælde danskere – påpeger, at der er sket en fordanskning, at den »grønlandske dimension« er gået tabt, er en del af indholdet i den dansk-grønlandske kulturelle relation efter hjemmestyret. Som en illustration af hvad denne situation også drejer sig om, kan refereres en herboende grønlandsk forfatter Maliaaraq Vebæk, som til en avis i 1985 udtalte, at grønlænderne var den eneste kategori af fremmede i Danmark, som ikke opfattedes som indvandrere.

Modsat advokaterne har dem, jeg vil kalde eksperterne, et næsten overbærende syn på forskellen mellem grønlandsk og dansk kultur. Samfundsudvikling og kulturændring kan tilrettelægges ved planlægning, som består i

en afvejning af mål og midler. Efter hjemmestyret sker sådanne afvejninger ikke i samråd med danske embedsmænd og ministre, som pr. definition var fremmede i forhold til den befolkning, planlægningen omfattede. Nu sker overvejelserne i overensstemmelse med hjemmestyreadministrationen. Det betyder, at »eksperterne« i forhold til tidligere er i den situation, at de er befriet fra ansvaret for at formidle den »kulturelle dimension« i deres forslag til løsningsmodeller. Der er således en afgørende forskel på den samfunds forskning med et anvendelsesperspektiv, som foregik før og foregår nu efter hjemmestyret. Hvor den tidligere var helhedsorienteret og foretog analyser af detailproblemer på en baggrund af generelle overvejelser over samfund og kultur, er der en tendens til – efter grønlandsk overtagelse af de politiske afgørelser – at forskerne ikke længere tager kulturforskellen alvorligt: forskellene opleves som udviskede. Forskerne »glemmer«, at de er de fremmede. Fikseringen af samfundsforskere som »eksperter«, hvis formål er at komme med direkte anvendbare løsninger, bevirker at forskningen ikke længere indebærer en kulturformidling. Den bidrager ikke med billeder af »de andre«, fordi helhedsperspektivet – tilgangen via en forudgående analyse af delens bidrag til den kulturelle helhed – er erstattet af et partielt perspektiv.

Grønlandske horisonter – og danske

Med hjemmestyret er Grønland i den danske offentlighed blevet mindre

grønlandsk, fordi »det grønlandske« traditionelt har været identificeret med det lille samfund, det »primitive«, afhængigheden af naturen, grønlandsk beskedenhed. Grønland er på den anden side blevet mere grønlandsk, fordi flere beslutninger træffes i overensstemmelse med de »grønlandske betingelser« i kraft af den grønlandisering af det politiske apparat, som er sket.

Dette tilsyneladende paradoks er analyseret for Færøernes vedkommende af den amerikanske antropolog Jonathan Wylie, som har været interesseret i, hvordan den færøske kultur har kunnet overleve under århundreders fremmed (overvejende dansk) dominans. For nærværende artikels vedkommende er det interessante i Wylies analyse hans påpegning af, hvorledes opnåelsen af politisk selvstændighed (hjemmestyre) på Færøerne bevirker, at de kulturelle karakteristika i en vis forstand opleves som udviskede. Forfatteren gør rede for, hvorledes Færøernes opnåelse af hjemmestyre sker som et resultat af hævdelser af den færøske egenart igennem færøsk nationalisme siden midten af forrige århundrede. Den nationale bevægelse hævdede sig især på det »traditionelle«, som i kolonitiden var forbundet med det dagligdags, medens det »danske« var forbundet med det officielle (alt officielt sprog var dansk). Efter opnåelsen af hjemmestyre er færøsk blevet officielt sprog. Færøsk er således »rykket op« i rækken af internationale, politiske sprog, og den tydelige distinktion mellem færøsk og dansk eller andre sprog er delvis ophævet:

»Færøernes særlige kulturelle og dermed politiske karakteristika er blevet slået fast for at få Færøerne til at *ligne* andre nationer – inklusive først og fremmest Danmark, den væsentligste model til efterligning – for dermed at blive anerkendt og kunne overleve i de moderne internationale kulturelle, politiske og økonomiske sammenhænge. Det traditionelt »færøske« har imidlertid mistet noget af sin selvindlysende karakter ved at blive reartikuleret som det officielle »færøske«. »Færøsk« er nu betegnelsen for en national kultur ligesom »dansk«, »fransk« eller »amerikansk«. Samtidig foregår der også en modernisering af dagliglivet, som synes at tabe i særpræg.

For at fortsætte sammenligningen kan der peges på, hvorledes grønlandernes overtagelse af jakkesættet fremfor den hvide anorak, de unges antagelse af cowbomodet og rockmusikken i danskernes forestillinger i nogen grad har udvisket forskellen mellem »dem« og »os«.

For begge eksemplers vedkommende, det færøske og det grønlandske, er der tale om, at fokus på forskelsrelationerne – visse idiosynkratiske udvalgte »særlige« forskelsrelationer – forhindrer en forståelse af kultur og samfund i *positive* termer, ud fra indholdet.

Man kunne spørge, hvorvidt denne diskussion om danskernes syn på grønlanderne overhovedet har nogen videre betydning. Hertil er svaret et absolut: Ja! Hvis vi går ud fra, at enhver kultur er i bestandig ændring og tilpasning, kort sagt dynamisk, må den grønlandske kulturelle identitet finde

sin plads i de historiske relationer mellem Grønland og en omverden. Så længe vi kun retter opmærksomheden på forskelsrelationerne, mister vi blikket for indholdssiden: grønlanderne ønsker faktisk udvikling; men ikke for enhver pris og ikke nødvendigvis på danske betingelser. Hvis vi som i 1960'erne stadig forveksler udvikling med danskhed, afviser vi, at der kan foregå en udvikling ud fra et andet kulturelt paradigme end vort eget. Vi forveksler ydermere det politiske – den opnåede selvbestemmelse, »internationalisering« af sproget – med det kulturelle, det grønlandske. Grønlands kamp for at få anerkendt retten til fortsat at fange havpattedyr af økonomisk nødvendighed og som forudsætning for bevarelsen af en kulturel kontinuitet, illustrerer vanskeligheden ved på en gang at få anerkendelse som forhandlingsberettiget nation og etnisk gruppe. Og dog er det ene forudsætningen for det andet, som det også fremgik af det færøske eksempel.

Samtidighed

Relevansen af diskussionen om »os« og »de andre«, om danskernes syn på grønlanderne, er indlysende.

Jeg var ovenfor inde på, at opnåelsen af hjemmestyre synes at have fjernet nogle gængse forestillinger om forskellene mellem grønlandere og danskere, bl. a. fordi disse forskelle ikke kommer til udtryk i samme grad som førhen. I det omfang disse historiske ændringer betyder en dansk afvisning af den grønlandske kulturelle egenart, er der ikke opnået den »samtidighed« – den li-

»Hvis en snescooter menes at være mere nyttig end en hundeslæde, så ville besiddelsen af en snescooter blive et af de kriterier, der definerer en traditionel eskimoisk jæger.« Fotos: Keld Hansen.

geværdige sameksistens i en fælles historisk nutid – som var et vigtigt motiv for det grønlandske krav om hjemmestyre.

Spørgsmålet om samtidighed er aktuelt i forbindelse med grønlændernes bestræbelser på at få anerkendt deres

særrettigheder i naturressourcerne omkring Grønland. Argumentationen for sådanne rettigheder hviler bl.a. på antagelsen om, at grønlændernes fangst er traditionelt betinget. Dette støder imod internationale miljøorganisationers arbejde på at få totalfredet havpattedyr.

Inden for dyreværnsbevægelsen Sea Shepherd forfægter man således det synspunkt, at ingen sælfangst kan betegnes »traditionel«, eftersom al fangst foregår med moderne redskaber og ydermere er henvendt på et marked. Spørgsmålet er imidlertid, hvem der definerer indholdet af det »traditionelle«. William Kemp skrev således i 1971 i *Scientific American* følgende: »Hvis en snescooter menes at være mere nyttig end en hundeslæde, så ville besiddelsen af en snescooter blive et af de kriterier, der definerer en traditionel eskimoisk jæger«.

I forskellige dele af verden søger man i dag sammen om fælles strategier for beskyttelse af det truede miljø. I kampen om ressourcerne er glasset ved at løbe ud for de højtindustrialiserede lande. Disse satser i dag på en udnyttelsesstrategi, der af Finn Lynge, ICC er blevet kaldt »miljøbevarelse for udvikling«-strategien. Ud fra dette perspektiv rummer det arktiske område en vigtig del af (vores) verdens energireserver, som – hvis »vi« »passer på« dem, kan give den euro-amerikanske verden en lidt længere frist. Men de arktiske befolkninger er udelukket fra dette »vi«, eftersom de ønsker en »udvikling for miljøbevarelse«. De ønsker udvidet selvbestemmelse med henblik på sikring af deres kulturelt og økonomisk bestemte interesser i området.

Vi føler at de sakker bagefter os i henseende til udvikling. Vores rolle har altid været læremesterens, pædagogerens. De er ikke »nået op på vores stade« endnu – derop hvor man handler som nation. Og hvis de insisterer på, at de

er nået derop, kan de ikke længere føre hævde på deres oprindelige rettigheder.

Dilemmaet for den grønlandske befolkning efter hjemmestyret består i danskernes og den danske stats utilbøjelighed til at ville anerkende dette nye udtryk for selvstændighed og samtidig anerkende de kulturelle særinteresser, selvstændigheden bygger på.

Perspektivet er forskelligt, set med grønlandske og danske øjne:

»For os, de oprindelige befolkninger i Nord, er problemet virkelig meget enkelt: Vi ønsker ikke noget kulturdrab. Vi ønsker en morgendag med albuerum for alle. Vi ønsker en hånd på rattet i vor egen samtidshistorie«. (Finn Lynge, grønlandsk medlem af ICC's miljøkommission, 1985).

Af direkte anvendt litteratur og materiale:

Arctic Pilot Project – et seminar. Red. af APP-gruppen. København 1984.

Dahl, J.: Arktisk selvstyre. København 1986.

Danmarks Radio 13.10.79: Mindretal i Nord, red. Bent Jensen.

Hedtoft, H.: Grønlands fremtid. DGSAA 1949: 22–42.

Højlund, N.: Krise uden alternativ. København 1972.

Johansen, L. E. (red.): Holsteinsborg 1970. (Rapport fra ungdomskonferencen i Sisimiut 1970). Udg. ved Landsrådet, Nuuk.

Kemp, W. B.: The flow of energy in a hunting society. *Scientific American* 224 (3), 1971: 104–115.

Lynge, A.: Vore isolationssygdomme. Grønlandsposten 1945, nr. 12.

Lynge, F.: Cultural genocide tomorrow or: A future for us all? *Inuit Studies* 9 (2), 1985: 21–26.

Nielsen, F.: Den grønlandske kulturs skæbne i det ny Grønland. *Tidsskriftet Grønland*, 1957: 152–159.

Rasmussen, L. T.: Danske dagblades dækning af grønlandsstoffet. *Tidsskriftet Grønland*, 9, 1979: 264–277.

Wylie, J.: The Faroese Reformation and its Consequences. *Papers on European and Mediterranean Societies*, 10, 1978.